

SUPER MOĆ PARTICIPACIJE

VODNIK ZA PARTICIPACIJO MLADIH

#MLADINA | #DEMOKRACIJA | #PARTICIPACIJA

UVOD

Ti si središče te zgodbe. In sploh ni pomembno, če imaš 16 ali 25 let. To je zgodba o družbi, ker lahko kraj, v katerem bivamo, spremenimo samo s skupnimi močmi. Temu pravimo SUPERMOČ, vendar je to v resnici odgovornost vsakega posameznega državljana.

Če se želiš počutiti in tudi dejansko biti pomemben del družbe, moraš poznati svoje možnosti za vplivanje na politične in socialne procese v lastni občini. Če želiš sprožiti pozitivne spremembe v svojem življenju in družbi, lahko to storiš samo, če veš, kakšne možnosti so ti na voljo in kako jih lahko izkoristiš.

V tej publikaciji smo pripravili informacije o različnih mehanizmih za participacijo mladih in načinih za ukrepanje. Zgodba o participaciji temelji na štirih tematskih prioritetah, ki jih je Svet Evrope vključil v enem od ključnih strateških dokumentov v mladinskem sektorju „Strategija za mladinski sektor 2030 – Angažiranje mladih z vrednotami Sveta Evrope“. Te so naslednje:

1. Revitalizacija pluralistične demokracije.

Ta prioriteta je povezana z lajšanjem participacije mladih pri sprejemanju odločitev in aktivnemu državljanstvu.

2. Dostop do pravic.

Ta prioriteta pokriva vprašanje dostopa mladih do državljanskih, političnih, digitalnih in socialnih pravic, vključno s pravico do izobrazbe o človekovih pravicah.

3. Skupno življenje v mirnih in inkluzivnih družbah.

Ta prioriteta vključuje delo na spoštovanju raznolikosti, oblikovanju miru, boju proti vsem oblikam rasizma in sovražstva ter na vključevanju ranljivih skupin.

4. Mladinsko delo.

Ta prioriteta krepi razvoj, kakovost in priznavanje dela z mladimi.

Ta publikacija je bila razvita znotraj okvira projekta **MUNICIPALITY 16+**, katerega namen je izboljšati sposobnosti participacije mladih pri uporabi mehanizmov participacije v Latviji, Sloveniji in Češki republiki. To publikacijo lahko uporabiš kot vir informacij in vodič za podrobnejše spoznavanje uporabe mehanizmov demokracije in participacije. Predlagamo ti, da oceniš svoje poznavanje mehanizmov participacije, državljanskih veščin in izkušenj z uporabo digitalnega orodja za samostojno ocenjevanje za mlade – **INDEKS PARTICIPACIJE**. Indeks bo ocenil tvojo raven participacije, pridobil pa boš tudi povratne informacije in nasvete za izboljšanje. Med projektom bo razvita simulacijska igra za učenje mladih o uporabi mehanizmov participacije in spodbujanje aktivnega državljanstva.

Transparency International Latvia (Delna), skupaj s svojimi partnerji European Movement - Latvia (Latvija), Kulturno izobraževalnim društvom PiNA (Slovenija) in NVIAS (Češka republika), izvaja projekt od 1. septembra 2023 do 30. junija 2026.

REVITALIZACIJA PLURALISTIČNE DEMOKRACIJE

Demokratična družba sloni na procesih participacije – ti posameznikom omogočajo sprejemanje odločitev o njihovi skupnosti in sodelovanje pri njenem oblikovanju. Te procese je mogoče kategorizirati kot predstavniške procese in procese neposredne demokracije. Osnova vsakega procesa je javno poznan in dostopen mehanizem participacije.

V **predstavniški demokraciji** državljani volijo svoje predstavnike, ki nato zastopajo njihove interese v ustreznih inštitucijah. Tako je predstavniška demokracija učinkovitejša in bolj dinamična glede porabe časa. Predpostavka je, da predstavniki imajo potrebna znanja za opravljanje svojega dela in so sposobni zastopati interese njihovih volivcev ali skupine. Predstavniki morajo sprejemati odločitve in reševati težave v imenu prebivalstva.

Dejansko pa je razvidno, da takšni mehanizmi ljudem zmanjšujejo zmožnost za neposredno odločanje, kar lahko ustvari vrzel med interesi posameznikov in odločitvami, ki jih sprejmejo izvoljeni predstavniki. Državljeni lahko sprejemajo odločitve samo med volitvami, pred tem pa je njihova moč precej omejena. Ta omejitev moči lahko povzroči brezbržnost, pasivno dojemanje dogodkov in slabo razumevanje političnih procesov, zato se ljudje odmaknejo od procesa sprejemanja odločitev.

Predstavniška demokracija je najbolj priljubljena in razširjena oblika demokracije. Ne zahteva pogostega sodelovanja ljudi, zato je več ljudi pripravljenih na participacijo, na primer

z volitvami predstavnikov občine in državnega zbora enkrat na štiri leta ali članov evropskega parlamenta enkrat na pet let. Zaradi pomanjkanja zaupanja v politike in politične inštitucije ter splošnega pomanjkanja interesa v politiko pa se volitev udeležuje čedalje manj ljudi, vključno z mladimi. Ker se število mladih zmanjšuje tudi na splošno in je zato večja možnost, da njihovi interesi niso ustrezno zastopani, lahko to povzroči občutek, da mladih nihče ne posluša in nimajo nobenega vpliva na oblikovanje družbe. Njihov glas bo lahko bolje uslišan samo z izboljšanjem znanja mladih in njihovih veščin pri uporabi mehanizmov participacije, kar lahko postopoma spremeni družbo na regionalni, nacionalni in evropski ravni.

PRIMERI MEHANIZMOV PREDSTAVNIŠKE DEMOKRACIJE, KI SO USTREZNI ZA MLADE:

■ OBČINSKE, DRŽAVNE IN EVROPSKE VOLITVE:

Mladi lahko volijo in kandidirajo na volitvah, ko dosežejo starost, ki je določena v njihovi državi stalnega prebivališča. V Evropi lahko mladi povečini sodelujejo na volitvah od 18. leta starosti, v določenih državah pa lahko izjemoma volijo že s 16 leti (Avstrija, Belgija, Nemčija, Malta, Estonija, Škotska, Wales in Švica). Izvoljeni predstavniki sprejemajo odločitve za celotno družbo, ne samo za zadeve, ki so pomembne mladim, zato je izredno pomembno, da so mladi udeleženi kot volivci in tudi kot kandidati. Samo na ta način lahko mladi v celoti zastopajo svoje interese v politiki in oblikujejo svojo prihodnost. Informacije o volitvah v Latviji so na voljo tukaj: www.cvk.lv, volitvah v Sloveniji: www.dvk-rs.si/ in volitvah v Češki republiki: www.volby.cz/.

www.cvk.lv

www.dvk-rs.si

www.volby.cz

■ SVETI LOKALNIH SKUPNOSTI/REGIJ:

Svete sestavljajo izvoljeni člani, ki prebivajo na določenem območju. Izvoljeni posamezniki postanejo predstavniki interesov prebivalstva dotičnega območja v komunikaciji z občino. Njihov vpliv je omejen na določeno območje, vseeno pa lahko storijo veliko za prebivalstvo, razpravljajo o praktičnih zadevah, izboljšujejo vsakodnevno življenje in lajšajo sodelovanje med ljudmi za skupno dobro. Vključevanje mladih v te procese je izredno pomembno, ker jim omogoča razpravljanje in ukvarjanje z zadevami, ki so pomembne mladim, prek neposredne komunikacije z občino. Latvija je dober primer, ker lahko mladi od 16. leta kandidirajo za izvolitev v državljanske svete, kar je določeno na državni ravni v Zakonu o lokalni upravi (2022).

■ MLADINSKI SVETI:

Mladinske svete sestavljajo predstavniki mladinskih organizacij, ki zastopajo interese mladih in služijo kot most za povezovanje njihovih interesov z lokalnimi odločevalci. Ustanovitev mladinskega sveta v občini je bistvenega pomena, ker mladi tako pridobijo vpliv, kjer so pogosto manjšinsko zastopani v političnih strukturah. Več informacij o mladinskih svetih in njihovih aktivnostih je na voljo v nacionalnih zakonih, ki urejajo izvajanje mladinske politike in mladinskega dela.

■ ŠOLSKI/ŠTUDENTSKI SVETI:

Ta mehanizem se nanaša na odločanje v okvirju izobraževalnega sistema. Je pa kljub temu zelo pomemben za pridobitev kompetenc in znanj mladih za izvajanje in razumevanje demokratičnih procesov.

V nasprotju s predstavniško demokracijo, imajo državljani v okviru **neposredne demokracije** možnost neposrednega vpliva na odločitve. Ta vrsta demokracije zagotavlja neposredno participacijo ljudi (brez kakršnihkoli posrednikov) in zanjo velja mnenje, da omogoča primernejše obravnavanje želja in potreb ljudi.

Procesi neposredne demokracije so vzpostavljeni na lokalnih in nacionalnih ravneh. Na lokalni ravni vključujejo srečanja lokalnega administrativnega območja ali skupnosti, participativni proračun ali ljudsko iniciativo. Ljudje uporabljajo te mehanizme za reševanje zadev, s katerimi so najboljše seznanjeni. Na nacionalni ravni procesi neposredne demokracije vključujejo referendum, ljudske iniciative in peticije. V teh procesih je običajno obravnavana samo ena zadeva, o kateri se je predhodno javno razpravljalo, ljudje pa so o tej zadevi podali svoja mnenja.

Takšni mehanizmi neposredne demokracije, kjer je obravnavana ena specifična zadeva, so zanimivejši za mlade, ki se manj zanimajo za politične procese. Mladi se počutijo bolj obveščeni (kar poveča njihov interes) za izražanje svojih mnenj in sprejemanje odločitev. Raven sodelovanja mladih pri reševanju posameznih zadev je lahko višja kot pri predstavniški demokraciji, ker ima časovno omejitev, je ožje usmerjena in daje boljši občutek opolnomočenja. Zaradi teh razlogov so lahko ti mehanizmi med prvimi koraki mladih pri vstopu v svet politike.

PRIMERI MEHANIZMOV NEPOSREDNE DEMOKRACIJE, USTREZNIH ZA MLADE:

■ REFERENDUM:

Najbolj priljubljen mehanizem neposredne demokracije, kjer se lahko državljani (z volitvami) odločijo za podporo ali zavrnitev posameznih predlogov. Referendum je lahko organiziran na nacionalni ali na občinski ravni. Ta proces ljudem omogoča več vpliva, če uspejo zbrati določeno število podpisov, kar jim omogoča predložitev predloga za odločanje prek referendumov.

■ PETICIJA:

Način, na katerega lahko državljani blokirajo predloge ali podprejo sprejem novih zakonov. S predložitvijo peticije za spremembo zakonov ali sprejetje novih zakonov lahko državljani neposredno sodelujejo v nacionalnih ali lokalnih procesih odločanja.

■ LJUDSKA INICIATIVA:

Z ljudsko iniciativo lahko mladi od občine zahtevajo odgovor o zadevi v njeni pristojnosti, na primer o počasnem ukrepanju občine pri razvoju infrastrukturnega objekta, ki je pomemben za mladino.

■ PARTICIPATIVNI PRORAČUN:

Participativni proračun mladim daje priložnost za glasovanje o pripravljenih projektih ali predložitvah lastnih idej o porabi občinskih sredstev. Participativni proračun zagotavlja potrebna sredstva za izvedbo projektov in omogoča ustvarjanje lokalnega okolja glede na specifične potrebe. V določenih občinah je zagotovljen ločen participativni proračun namenjen samo mladim.

DOSTOP DO PRAVIC

Strategija Evropske unije za pravice otrok določa, da so otroci upravičeni do odločanja o zadevah, ki vplivajo nanje, in do pomoči pri uresničevanju njihovih pravic. To je skladno z vizijo, v kateri imajo vsi otroci priložnost postati aktivni državljani in postati pomemben del demokratične družbe.

Starost, pri kateri so mladi upravičeni do uporabe mehanizmov za participacijo, ki so bili omenjeni v prejšnjem poglavju, je različna v posameznih državah, v večini primerov pa je določena na vsaj 18 let. Ta starostna omejitev pa se počasi spreminja. Predhodno smo omenili določene evropske države, v katerih mladi lahko volijo na občinskih, državnih ali evropskih volitvah, ko dosežejo starost 16 let. V nekaterih državah pa lahko mladi pri 16. letih sodelujejo pri participativnem proračunu (na primer v Sloveniji in Latviji). Poleg tega pa obstajajo različni mehanizmi participacije, ki so posebej usmerjeni na mlade, kot so šolski in študentski sveti ter mladinski sveti. Mladi se morajo zavedati teh priložnosti in jih uporabljati za krepitev državljanske sposobnosti in izboljšanje svojega življenja v družbi.

V veliko državah število starejših narašča in posledično so njihove potrebe pogosto izražene glasneje kot potrebe mladih. To lahko oblikuje politiko, ki je bolj osredotočena na potrebe starejših ljudi in tako zanemarja nove generacije. Za obravnavanje te težave je pomembno podpirati priložnosti mladih za učenje o državljskih pravicah in demokraciji. Aktivna mladina lahko namreč uravnoteži interese različnih starostnih skupin in dodatno pripomore k bolj inkluzivni demokraciji. Povezava med teorijo in prakso povečuje zanimanje mladih za politiko in državljansko

participacijo, zato mora biti formalno izobraževanje dopolnjeno z neformalnimi aktivnostmi za zmanjševanje preprek med znanjem in izkušnjami.

SKUPNO ŽIVLJENJE V MIRNIH IN INKLUZIVNIH DRUŽBAH

Demokratična družba je inkluzivna družba, kjer ima vsak posameznik svoj glas in so vsi sprejeti ter cenjeni. Glede na študije so mladi bolj odprti do razlik in se jih ne bojijo, zato lahko ustvarjajo mostove za vključevanje zatiranih skupin v skupnosti.

Mladi so pozorni na kršitve človekovih pravic ter so pripravljene protestirati in se boriti za zaščito zatiranih skupin. V Evropi, na primer, se mladi aktivno borijo za bolj trajnostno prihodnost znotraj okvira gibanja **Fridays for Future (Petki za prihodnost)**. Zavedajo se nepravilnosti trenutnega sistema, zato so pripravljene odigrati svojo vlogo pri njenem zmanjševanju. Istočasno je treba omeniti, da je moderna mladina bolj osredotočena na interese in potrebe posameznikov. Mladi se zavedajo svojih pravic in so se pripravljene zavzeti zanje, vendar pa se manj zavedajo pomembnosti interesov skupnosti.

Proces izgradnje inkluzivne družbe je počasen, po drugi strani pa so mladi, zaradi novih tehnologij in hitrega ritma življenja navajeni videti rezultate svojih dejanj v najkrajšem možnem času. To mlade zavira pri vključevanju v dolge in zapletene procese participacije, včasih pa lahko do pomembnih sprememb in rešitev širših problemov privede samo počasno in sistematično delo. S tem ne želimo odvrniti mladih, saj so na začetnih stopnjah procesi participacije učinkoviti že na lokalni ravni. Na tej ravni so kulturni in družabni dogodki kot

nalašč za vključevanje mladih in oblikovanje občutka skupnosti. Izkušnja sodelovanja je najboljši način za spoznavanje drug drugega in premagovanje morebitnih ovir v komunikaciji in sodelovanju, poleg tega pa tudi okrepi občutek pripadnosti in željo do aktivnega sodelovanja v skupnosti. Dobra izkušnja lahko mlade prepriča v sodelovanje tudi v drugih aktivnostih, vključno s čistilnimi akcijami, urejanju otroških igrišč, zbiranju sredstev itd. S sodelovanjem v teh in podobnih dejavnostih mladi razvijajo svoje državljanske sposobnosti in hkrati izboljšujejo lastno življenje in življenje skupnosti. Samo praktične dejavnosti lahko okrepijo samozavest mladih kot pomemben del skupnosti in njihov občutek za odgovornost do drugih.

MLADINSKO DELO

Kot je bilo omenjeno zgoraj, obstaja veliko mehanizmov, ki omogočajo vključevanje mladih v procese sprejemanja odločitev in participacije, vendar hitrost in kakovost vključevanja mladih v te procese ni na zeleni ravni. Mladinski delavci imajo v teh procesih pomembno vlogo. Poiskati morajo načine za podporo, navdih in vključevanje mladih.

Procesi se morajo začeti z obveščanjem mladih, z istočasnimi upoštevanjem dejstva, da niso homogena skupina, ampak množica edinstvenih osebnosti. Zato je treba za pridobivanje njihove pozornosti uporabljati različne kanale in načine, vključno s družabnimi mediji, posterji, letaki itd. Poleg tega je za uspešno širjenje informacij potrebno tudi sodelovanje z osnovnošolskimi, srednješolskimi in visokošolskimi ustanovami. Za njih lahko organiziramo različne izobraževalne delavnice, sodelujemo v projektih ali v ozaveščevalnih kampanjah. Nadalje je

pomembno mladim ponuditi ali omogočiti delo na področjih, za katere se že sami zanimajo. Brez interesa bosta njihova motivacija in osredotočenost samo začasna. Pri mladinskem delu je pomembna uporaba različnih metod, ki so zanimive in zabavne, vendar hkrati prinašajo

znanja in veščine, ki zagotavljajo smiselno participacijo mladih. Pridobljeno znanje opolnomoči mlade, veščine olajšajo participacijo, izkušnje pa ustvarjajo občutek vplivanja na nastale spremembe, zelo ključen sestavni del procesa pa je tudi medsebojno zaupanje.

NASVETI

Mladi so pomemben del družbe in njihov glas mora biti slišan. V demokratični družbi je participacija mladih omogočena v okviru različnih mehanizmov. A veliko je potrebno še narediti za njihovo prepoznavanje in pridobivanje veščin s strani mladih. Če želimo ustvariti svet, v katerem ima participacija mladih pomembno vlogo, je zato potrebno vzpostaviti sodelovanje med formalnim in neformalnim izobraževanjem ter podpora s strani odločevalcev.

Poudariti je potrebno, da imajo mladinski delavci in učitelji ključno vlogo pri krepitevi državljskih sposobnosti mladih, kot mlada oseba pa imaš tudi ti pomembno vlogo, saj lahko samo ti deluješ, izbiraš in ukrepaš. Ne pozabi – za življenje v demokratični družbi je potrebna participacija državljanov, ker **JE MOČ V TVOJIH ROKAH!** Je tvoja **SUPER MOČ** participacije dovolj močna? Preveri svoj **INDEKS PARTICIPACIJE**, ojačaj ga, nato pa se odpravi na svojo prvo misljo! Vso srečo!

Opravi samostojno
oceno državljanske
participacije z obiskom
spletnega mesta
INDEKS PARTICIPACIJE
participationindex.eu/

Preberi več o projektu
MUNICIPALITY 16+ na
spletnem mestu
projekta
youth.delna.lv/

Projekt MUNICIPALITY 16+ financira Evropska
unija. Izražena stališča in mnenja so zgolj
stališča in mnenja avtorjev in ni nujno, da
odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali
organa, ki dodeli sredstva – Agencije za
mednarodne programe za mladino Republike
Latvije. Zanje ne moreta biti odgovorna niti
Evropska unija niti organ financiranja.

MUNICIPALITY 16+
2024